

Argumenten voor méér Europa

Inleiding

Op 22 mei vinden de Europese verkiezingen plaats. Misschien wel de belangrijkste in het bestaan van Europa. Want de tegenstanders van Europa zetten alles op alles om de kiezers tegen het Europese project in te nemen. Werkelijk alles wordt uit de kast gehaald. We zouden niet onze soevereiniteit aan Brussel moeten willen afstaan. Brussel zou ons veel meer kosten aan bureaucratie en wegens hulp aan zo genoemde “knoflooklanden”. Brussel zou ons met belachelijke regelgeving opzadelen. En zo nog meer.

De vraag is wat de werkelijke agenda is van deze tegenstanders en sceptici. Een deel van de argumentatie zal ingegeven zijn uit bezorgdheid met het democratisch gehalte van Europa. Maar de zucht naar publiciteit en electoraal gewin door de angst van burgers te bespelen lijken niet minder belangrijk, omdat zij ons niet een enigszins concreet alternatief aangeven.

Hieronder ga ik in op de belangrijkste economische argumenten die pleiten voor juist meer Europese integratie in plaats van het terughalen van bevoegdheden uit Brussel. Met één uitzondering.

Meer tegenkracht tegen het globaliserende bedrijfsleven

Naarmate de Europese organen meer te zeggen krijgen kunnen ze een sterkere vuist maken tegen het zich alsmaar verder globaliserende bedrijfsleven.

Dat is rechtstreeks in het belang van de Europese consument.

Sprekende voorbeelden hiervoor zijn de maatregelen die al tegen het bedrijfsleven genomen zijn op grond van de antikartelwetgeving. De opgelegde boetes lopen al in de miljarden. Zo kreeg Microsoft in 2004 van de Europese

Commissie een boete van 497 mln.EUR. omdat dit bedrijf in gebreke bleef om voor concurrenten toegankelijke informatie over haar besturingssysteem te verschaffen. Twee jaar later legt de E.C. Microsoft andermaal een boete op, dit maal van 280,5 mln.EUR wegens misbruik van haar dominante marktpositie en het niet-naleven van antikartelafspraken. Nog recenter is de uitgedeelde boete van 561 mln. EUR aan Microsoft, dit keer omdat dit bedrijf haar gebruikers niet de mogelijkheid heeft geboden andere webbrowsers dan haar eigen te gebruiken.

Een ander aansprekend voorbeeld is de boete van 1,7 miljard EUR die acht Europese banken, waaronder de RABO, vorig jaar van de Europese Mededingingsautoriteit kregen vanwege het maken van onderlinge afspraken om de libor rente te manipuleren.

De Nederlands regering zie ik zo'n actie tegen Microsoft en RABO in haar eentje niet nemen. Alleen al de proceskosten zouden een belemmering kunnen opwerpen.

Het internationale bedrijfsleven probeert verder geregeld de nationale regeringen tegen elkaar uit te spelen, bijvoorbeeld op het gebied van vestigingsvoorwaarden en belastingheffing. Het gevolg is dat veel internationaal opererende concerns nauwelijks belasting betalen, hetgeen een van de redenen is dat de verschillen tussen rijk en arm steeds groter worden. In dit verband is het boek van de Franse econoom Piketty op een strategisch tijdstip verschenen.¹

Als de nationale staten hier een stukje eigen soevereiniteit bereid zouden zijn af te staan, dan zou de belastingheffing op de winsten van het internationale bedrijfsleven zo veel meer opleveren dat tal van belastingen voor burgers omlaag

¹ Thomas Piketty, Capitalism in the Twenty First Century, 2014, Harvard

zouden kunnen en vele bezuinigingen niet nodig zouden zijn.

De drogreden van de Brusselse bureaucratie

Een geliefd argument van tegenstanders is dat Europa ons zo veel zou kosten. Niet alleen door de overheveling van gelden naar armlastige lidstaten, maar ook vanwege het grote in Brussel zetelende ambtenarenapparaat. Of het op de lange duur voordeel zou brengen dat rijke landen goedkope leningen verstrekken aan armere lidstaten is een onderwerp dat nogal wat economische beschouwing vergt en daarom hier te ver voert.

Maar het argument van die enorme Brusselse bureaucratie is echte onzin. Integendeel, de Brusselse regelgeving is veel efficiënter qua inzet van ambtenaren dan die van de individuele lidstaten. Brussel heft minder ambtenaren in dienst dan de stad Amsterdam.

Feitelijk is de Europese integratie de laatste fase in een langdurig proces van bestuurlijke schaalvergroting. Zo moesten in ons eigen land de gemeenten alsmaar groter worden, omdat dat efficiënter zou zijn en omdat het de bestuurskracht zou vergroten. Om de zelfde redenen wil het huidige kabinet een fusering van verscheidene provincie tot landsdelen.

Goede voorbeelden van veel besparingen opleverende vormen van integratie op Europese schaal zijn de defensie, het energie-en milieubeleid en het monetaire beleid.

Integratie van de defensie-inspanningen

Voor de verdere integratie tot één Europees defensie-apparaat zou grote efficiencywinst opleveren, die de koopkracht van alle burgers in de lidstaten aanzienlijk zou vergroten. Zo zouden de defensie-uitgaven van de gezamenlijke 28 lidstaten, ongeveer 40 procent van de

militaire uitgaven van de Verenigde Staten uitmaken, maar de gezamenlijke Europese defensieapparaten zouden slechts tien procent van de slagkracht van het Amerikaanse leger kunnen leverenⁱ

Kortom, het verdeelde Europa is in zijn defensie vier tot vijfmaal minder effectief dan het Amerikaanse militaire apparaat. Dat betekent dus dat bij volledige integratie van alle 28 defensieapparaten de gezamenlijke lidstaten ongeveer 150 mld. EUR op haar uitgaven aan defensie zou kunnen besparenⁱⁱ. Eventueel zou Europa dan ook de Amerikaanse inspanningen voor Europa, nu ongeveer driekwart van het totaal, zonder lastenverzwaring, geheel of grotendeels kunnen overnemen. Dat is belangrijk nu de Verenigde Staten hebben aangegeven niet nog langer driekwart van alle NAVO-inspanningen voor hun rekening te willen nemen.

Energie-en milieubeleid

Een ander terrein waarop de uitgaven sterk zouden kunnen afnemen of waarin we veel effectiever zouden kunnen worden is dat van het energie-en milieubeleid.

Ook een geïntegreerd energie-en milieubeleid zou tot grote voordelen voor alle lidstaten leiden. Gelet op de vaak negatieve externe effecten van de energiewinning, bijvoorbeeld bij de opwekking van windenergie, zou welvaart en welzijn van de Europese burgers er zeer bij gebaat zijn als de energiewinning alleen daar zou plaatsvinden waar dat met de meeste efficiency en de geringste externe effecten kan. Zo zouden dunbevolkte streken rond de Noordzee zich kunnen toeleggen op windenergie, waaraan het dicht bevolkte Nederland financieel zou kunnen bijdragen. Zuid-Europa zou zich meer kunnen toeleggen op de opwekking van zonne-energie. Voor andere landen is de winning van schaliegas mogelijk een optie. Elk land zou zich toe moeten leggen op die vorm(en) van duurzame energiewinning die de minste kosten en

milieulasten met zich mee brengt. Europa zou daarbij moeten zorgen voor een optimaal transportnet en voor de research, nodig om veel onafhankelijker te worden van politiek onbetrouwbare landen.

Een geïntegreerd energiebeleid maakt ons bovendien onafhankelijker van het internationale bedrijfsleven. Zo was de omzet van bijvoorbeeld Shell in 2012 367 miljard dollar. Dat is ongeveer 240 miljard EUR en daarmee ongeveer 40% van het totale nationale inkomen van een middelgroot land als Nederland. Daarmee is de omzet van Shell groter dan dat van de meeste lidstaten van de EU. Hoe kan dan een afzonderlijke lidstaat een energiepolitiek doorvoeren als die niet in het belang van Shell is?

Shell met haar hoofdvestiging in Den Haag heeft meer invloed op het energiebeleid van Nederland dan welke politieke partij ook, wat natuurlijk lang niet altijd in het belang is van de Nederlandse burgers.

Shell is niet de enige. De omzet van tal van op wereldschaal opererende ondernemingen is groter dan het nationaal inkomen van de meeste Europese lidstaten.

Monetaire beleid

Verder heeft de kredietcrisis van 2008 en volgende jaren duidelijk gemaakt dat ook het monetaire-economische beleid om meer integratie vraagt. Zonder de EU en de ECB zouden de afzonderlijke lidstaten de financiële crisis van 2008 en daarna veel moeilijker en alleen met veel meer offers het hoofd hebben kunnen bieden.

Een belangrijke vooruitgang op monetair terrein is de oprichting van een Europese Bankunie. Dat is een belangrijke garantie tegen het opnieuw optreden van een domino-effect van omvallende banken als gevolg van wanbeleid bij een van hen

of van de nationale staat die daar toezicht op had.

Verder kan de burger door een sterke ECB beter beschermd worden tegen het internationale speculatiekapitaal dan individuele centrale banken dat kunnen. Grote op snelle winsten beluste particuliere partijen zijn tot nu toe in staat geweest om kleinere en zelfs middelgrote landen financieel op de knieën te krijgen door tegen hun munt te speculeren. Tegen de Euro is dat vrijwel onmogelijk.

Een uittreden uit de Euro zou landen opnieuw blootstellen aan dit internationale speculatiekapitaal. Daarbij zou het onze soevereiniteit niet vergroten, maar juist verkleinen, omdat wij de gulden dan weer volledig aan de Duitse mark zouden moeten koppelen, terwijl we op die laatste geen enkele invloed kunnen uitoefenen. Op het monetaire beleid van de ECB hebben we echter wel, zij het een bescheiden, invloed.

Tot zover de belangrijkste terreinen waarbij meer integratie, d.w.z. meer Brussel, tot grote uitgavenbesparingen voor de burgers zal leiden.

Europa is veel goedkoper dan de nationale bureaucratie

Niettemin is het een veel door Eurosceptici gevoed vooroordeel dat Europa een gigantisch en kostbaar ambtenarenapparaat zou hebben. Uit de harde feiten en cijfers blijkt echter dat het hele Europese uitgavenbudget slechts 2% van de gezamenlijke budgetten der lidstaten bedraagt en dat van die 2% niet meer dan 6% opgaat aan de Europese ambtenaren. Dit is na te lezen op http://ec.europa.eu/budget/explained/myths/myths_en.cfm)

Europa vormt zodoende juist een goed recept zijn om de financiële problemen van vele van de nationale lidstaten op te lossen.

De Eurosceptici voeren hiertegen aan dat nationale lidstaten ook onderling kunnen samenwerken op bijvoorbeeld het gebied van energiepolitiek. Dat is echter alleen mogelijk als er al iets van een uitgewerkt concept voor een energiepolitiek ligt.

Een belangrijk thema op energiegebied is dat de Europeanen in meerderheid een reductie in de uitstoot van broeikasgassen onderschrijven. Dus zal een groter deel van de energiebehoefte op een duurzame wijze moeten worden opgewekt. De kosten hiervan zijn echter voorshands hoger dan die van de met fossiele energiedragers opgewekte energie.

Het gevolg daarvan is dat de industrie in de EU een concurrentienadeel oploopt tegenover die landen, waar de industrie minder voor haar energie hoeft te betalen, zoals de Verenigde Staten, die op grote schaal schaliegas aan het exploiteren is. Dat kan dus werkgelegenheid kosten.

De vraag is nu of de EU een importheffing zou moeten opleggen op producten die met "vuile energie" geproduceerd zijn, zoals bijvoorbeeld staal en aluminium.

Een kleine of middelgrote nationale staat in Europa zal niet in staat de onderhandelingen met de grote andere spelers, de Verenigde Staten, China en Rusland met succes te voeren. Als de EU dan niet met één mond kan acteren zullen de individuele lidstaten deze strijd verliezen.

Tot nu toe blijkt alleen samenwerking een te vrijblijvende actie.

Terughalen van nationale soevereiniteit kost omgekeerd heel veel

Een belangrijk economisch argument voor méér Europa is dat een terughalen van bevoegdheden uit Brussel, wat de tegenstanders willen, omgekeerd, tot grote efficiencyverliezen zal leiden. Dan moeten 28 regeringen en parlementen zich weer

bezig gaan houden met overleg met het internationale bedrijfsleven over de standaardisering van stekkers, usb-aansluitingen, voedingsvoorschriften enz. enz. en dat zal dan heel stroperig worden.

Neem bijvoorbeeld het landbouwbeleid. Dank zij het gemeenschappelijke landbouwbeleid is het aantal Nederlandse rijksambtenaren bij het ministerie van landbouw enorm afgenomen. Als wij alles omgekeerd weer op eigen houtje zouden willen doen zouden wij een veelvoud aan kosten op nieuwe eigen ambtenarij kwijt zijn dan wij aan kosten op Europa besparen.

Afgezien daarvan een terugdraaien onze agrarische export ook schaden, want die zal al gauw de hinder gaan ondervinden van de regelgeving van de andere lidstaten, die bij een liquidatie van het gemeenschappelijke beleid natuurlijk ook niet stil zullen zitten.

Arbeidsmarkt blijft discussiepunt

De arbeidsmarkt is eigenlijk het enige terrein waarop het nationale belang niet steeds parallel hoeft te lopen met het gemeenschappelijke Europese belang.

Een belangrijk onderdeel van de gemeenschappelijke markt is het vrije verkeer van personen.

De laatste jaren levert dat element veel politieke spanning op. Nederlandse vrachtwagenchauffeurs, bouwvakkers en anderen voelen zich in hun broodwinning bedreigd door werknemers van andere EU-landen met een veel lager loonniveau.

Voor zover het gaat om sectoren waar de vraag naar arbeid groter is dan het aanbod, zoals in de tuinbouwsector, is dat vrije personenverkeer voor de economie van beide landen echter een goede zaak. Zonder de inzet van buitenlandse werknemers zou onze tuinbouwsector haar

exportdoelstellingen drastisch moeten verlagen.

In sectoren waarbinnen werkloosheid heerst zou meer aanbod van buitenlanders echter tot nog meer werkloosheid onder eigen werknemers leiden, als andere economische sectoren de werkloos geworden Nederlanders in onvoldoende mate kunnen opnemen.

Buitenlandse werknemers zullen weliswaar bijdragen in de kosten van de toegenomen werkloosheid omdat zij, net als hun Nederlandse collega's, loonbelasting en sociale premies moeten afdragen. Maar omdat zij in het algemeen ook een deel van hun in Nederland verdiende netto loon overmaken naar hun familie in het buitenland verliest Nederland koopkracht. Dit zal slechts voor een klein deel worden gecompenseerd doordat de buitenlandse gezinnen van die gastarbeiders een deel van hun gestegen koopkracht aan Nederlandse producten zullen besteden.

De conclusie is dan ook dat een onbelemmerde instroom van buitenlandse arbeidskrachten in eerste instantie negatief uitpakt voor de Nederlandse economie, er van uitgaande dat het voordeel voor de werkgevers geringer is dan het nadeel voor de Nederlandse werknemers, die in een uitkeringssituatie terecht komen.

Er is dan ook een goede reden om de toelating van werknemers en ZZP'ers uit andere lidstaten opnieuw aan voorwaarden te verbinden. Daarbij kunnen we denken aan een maximaal toelaatbare werkloosheidsgraad in een sector en of regio. Als die norm wordt overschreden zouden geen werkvergunningen voor buitenlandse werknemers en ZZP'ers mogen worden afgegeven.

Dit zou echter ook heel goed een Europese norm kunnen worden. Maar als het dat niet wordt zouden individuele lidstaten hier toch de soevereiniteit moeten behouden.

Natuurlijk zijn er nog meer beleidsterreinen waarop lidstaten hun soevereiniteit geheel of grotendeels dienen te behouden, zoals op dat van het onderwijs, zorg, justitie en binnenlandse zaken. Bij andere terreinen ligt een gedeelde soevereiniteit voor de hand, zoals bijvoorbeeld bij volksgezondheid.

Los daarvan dient de verdeling van de soevereiniteit te berusten op het subsidiariteitsbeginsel, hetgeen betekent dat politieke beslissingen op dat besluitvormingsniveau worden genomen, waar dat het meest efficiënt kan worden uitgevoerd. Dit laatste houdt dat de soevereiniteit op veel beleidsterreinen noch op Europees niveau, noch op nationaal niveau dienen te worden genomen, maar op regionaal of gemeentelijk niveau.

Gelet op de toenemende mondigheid van de burgers en de mogelijkheden om die tot uiting te brengen is het te voorzien dat een groot deel van de soevereiniteit van de nationale staat de komende decennia zal verschuiven naar enerzijds het Europese niveau en anderzijds naar het regionale en lokale niveau.

Einde

Jan Lambers

Jan Lambers is econoom

ⁱ Guy Verhofstad in de 31^e Van der Leeuwlezing van 18 oktober 2013

ⁱⁱ Gemiddeld geven de EU-lidstaten 1,5% van hun BBP uit aan defensie. Dat komt neer op 195 mld. EUR. Als het 75% efficiënter kan is dat dus ca. 150 mld. EUR